

Nr 138.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för stödjande av odlingen av matärter och bruna bönor; given Stockholms slott den 20 februari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Thorwald Bergquist.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen anför t. f. chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bergquist:

Vid 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 132; r. skr. nr 171) beslötos vissa åtgärder till stödjande av odlingen av bruna bönor och matärter. Stödet i fråga om odlingen av bruna bönor erhöll formen av kontraktsodlingar. Statens livsmedelskommission skulle genom svenska spannmålsaktiebolaget träffa över-

enskommelse med innehavare av utsäde om odling, därvid odlarna skulle förbinda sig att mot ett pris av 75 öre per kilogram överlåta skörden till staten. Odlingen av matärter stöddes i enlighet med förenämnda beslut på så sätt, att staten garanterade ett inlösningspris av 40 kronor för deciton för de ärter som odlades år 1940. Införseln av matärter har sedermera reglerats genom kungörelse den 1 augusti 1940 (nr 755).

Även för ärter odlade under år 1941 fastställdes enligt riksdagens medgivande (prop. nr 29; r. skr. nr 66) ett statligt inlösningspris av 40 kronor för deciton. I fråga om odlingen av bruna bönor ansågs däremot icke behöfligt att under 1941 stödja denna i annan form än att införseln av sådana reglerades i anslutning till produktionskostnaderna. Bestämmelser om importen av bruna bönor finnas upptagna i kungörelse den 14 mars 1941 (nr 21).

I en promemoria den 27 januari 1942 rörande plan för 1942 års växtodling, som utarbetats av statens livsmedelskommissionens produktionsavdelning och sedermera av kommissionen överlämnats till Kungl. Maj:t, har framhållits bland annat följande beträffande odlingen av bruna bönor.

Före krigsutbrottet odlades bruna bönor endast i mycket begränsad omfattning inom landet och huvudsakligen för husbehov i trädgårdstäppor och dylikt. Samtidigt importerades årligen ungefär 3,000 ton bruna bönor från Holland och i mindre omfattning från Polen. Efter krigsutbrottet har av lätt förklarlig anledning någon import av bruna bönor från dessa länder icke förekommit, men däremot ha vissa mängder bönor importerats från Amerika. Denna import skulle emellertid kunna undvikas, enär förutsättningarna för odling av bruna bönor inom landet äro goda och den areal, som skulle behövas för produktion av en normal kvantitet bruna bönor på 3,000 ton, endast uppgår till cirka 1,500 hektar. Livsmedelskommissionen har också bedrivit propaganda för ifrågavarande odling, men tillgången på utsäde av för svenska förhållanden lämpliga sorter har hittills varit knapp. Redan 1940 kom emellertid en utökad odling av bruna bönor till stånd, och 1941 ökades bönodlingen ytterligare. Sistnämnda år infördes importreglering på bruna bönor, och vidare garanterades ett visst pris för årets skörd. Enligt senare beslut har spannmålsaktiebolaget fått i uppdrag att inköpa salubjudna partier av bruna bönor utav årets skörd. Då skörderesultatet under dessa två år blivit förhållandevis gott och erforderlig förökning av utsäde numera förekommit, torde goda förutsättningar finnas för att 1942 få till stånd en så omfattande odling som erfordras för täckande av landets behov av bruna bönor. En förutsättning härför är emellertid utan tvivel, att man lämnar viss prisgaranti. Med hänsyn till bruna böornas rikedom på äggvita är ifrågavarande växtslag i likhet med matärter av stor betydelse för direkt konsumtion, icke minst för militären. Då fältmässig odling av bruna bönor icke förekommit i nämnvärd omfattning förrän under de senaste åren, är odlingstekniken föga känd. Därför bör upplysningsverksamhet bedrivas på området genom radio, press samt eventuellt genom utgivande av en lämplig broschyr för utdelning bland odlarna. Vidare bör antingen ett garantipris på bruna bönor utlovas i god tid före sådden eller ock fastställas viss prisrelation med exempelvis brödsäd, som under innevarande år gällt för bl. a. oljeväxtfrö.

I skrivelse den 30 januari 1942 har *statens livsmedelskommission* framlagt förslag om stödande av odlingen av bruna bönor och matärter under 1942. Kommissionen har i skrivelsen anfört i huvudsak följande:

För år 1942 finner livsmedelskommissionen erforderligt, att visst stöd lämnas odlingen av såväl matärter som bruna bönor. Beträffande odlingen av bruna bönor under år 1941 hade statens livsmedelskommission icke funnit annat stöd från statens sida påkallat än en garanti mot att priset å varan icke till följd av utländsk import sjönke till oskäligt låg nivå. Livsmedelskommissionen hade därvid räknat med, att odlingen med hänsyn till då gällande priser skolat avsevärt öka under våren 1941. Emellertid har det visat sig, att odlingen av bruna bönor under år 1941 icke motsvarat förväntningarna, sannolikt beroende därpå, att något inlösningspris för nämnda vara icke varit garanterat.

Livsmedelskommissionen får under hänvisning till det anförda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för stödjande under år 1942 av odlingen av matärter och bruna bönor i huvudsaklig överensstämmelse med den under år 1941 beträffande matärter gällande inlösningsgarantien. Inlösningspriset torde böra fastställas till 40 kronor per deciton för matärter och 90 kronor per deciton för bruna bönor, dock att Kungl. Maj:t synes böra äga befogenhet att höja nämnda pris, därest så skulle visa sig erforderligt med hänsyn till en eventuell stegring i produktionskostnaderna.

Framhållas må, att de inlösningspris, som må komma att fastställas, endast äro avsedda att garantera ett visst bottenpris och icke beröra den prissättning som eljest tillämpas för ifrågakomna varor.

Statens priskontrollnämnd har i yttrande den 16 februari 1942 över livsmedelskommissionens framställning anført:

Priskontrollnämnden finner för sin del icke anledning till erinran mot att en anordning av den art, som livsmedelskommissionen föreslagit, kommer till stånd. Då det föreslagna priset för matärter av 40 kronor per deciton överensstämmer med inlösningspriset för 1941 års skörd, finner nämnden sig böra acceptera detsamma. Det föreslagna inlösningspriset för bruna bönor av 90 kronor per deciton förefaller högt i förhållande till priset på matärter. Nämnden ifrågasätter, huruvida avvägningen mellan dessa båda priser är tillräckligt motiverad med hänsyn till produktionsbetingelser och näringsvärde. Enligt utlåtande av professor E. Abramson vid statens institut för folkhälsan kunna ärter och bönor med hänsyn till näringsvärdet praktiskt taget jämfästas. Under sådana förhållanden kan nämnden för sin del icke tillstyrka en så stor prisskillnad mellan matärter och bruna bönor, som livsmedelskommissionen föreslagit.

Då den föreslagna anordningen endast avser att garantera ett visst bottenpris, förutsätter priskontrollnämnden slutligen att frågan om en prisreglering i övrigt vid senare tillfälle kommer att tagas upp till prövning.

Vid skrivelsen fanns fogat det i yttrandet omförmälda utlåtandet av professor E. Abramson.

Liksom under de två senaste åren torde även under innevarande år stöd från statsmakternas sida böra lämnas åt odlingen av matärter och bruna bönor. Stödet åt odlingen av matärter torde böra fortsätta efter samma linjer som under föregående år. Även för matärter odlade under år 1942 bör sålunda staten garantera ett inlösningspris av 40 kronor per deciton. Såsom livsmedelskommissionen framhållit synes det stöd som under 1941 lämnades odlingen av bruna bönor icke ha varit tillfredsställande. En bidragande orsak härtill synes

*Departements-
chefen.*

vara, att odlingskostnaderna för bruna bönor äro relativt höga och att bruna bönor tidigare odlats endast i mindre utsträckning inom landet. Därest man önskar åstadkomma en mera betydande ökning av den inhemska odlingen, torde denna därför böra beredas stöd efter samma riktlinjer som matärter. För min del anser jag en sådan utökning önskvärd särskilt med tanke på försvarsväsendets behov av varan. Med hänsyn till vad jag förut anfört rörande de höga odlingskostnaderna m. m. synes garantipriset, på sätt livsmedelskommissionen föreslagit, böra bestämmas till 90 kronor per deciton. I anslutning till priskontrollnämndens yttrande torde jag få erinra om att priset på bruna bönor alltid legat högre än priset på matärter. Sålunda utgjorde enligt »Statistisk årsbok» minuthandelspriset på holländska bruna bönor, vilka i kvaliteten närmast kunna jämföras med svenskodlade sådana, i medeltal för åren 1936—1940 81 öre per kilogram, medan priset på ärter utgjorde 48 öre per kilogram. Jag torde vidare få erinra, att normalpriset till odlare för bruna bönor av föregående års skörd utgjorde 110 kronor per deciton före den 1 februari 1942 och 100 kronor per deciton efter denna tidpunkt samt att normalpriset för ärter av föregående års skörd utgjorde 50 kronor per deciton. Det torde slutligen böra understrykas, att de föreslagna garantipriserna endast avse vissa lägsta priser. Den inbördes relationen mellan de verkliga priserna torde vid ett senare tillfälle böra upptagas till prövning.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att stöd för odling under år 1942 av matärter och bruna bönor må lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig uppdragna riktlinjer.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fritz af Petersens.